

‘SUSTAINABLE COMMUNITY DEVELOPMENT’ WAT IS DAT?

WAAROM ‘COMMUNITY DEVELOPMENT’ ALS GLOBALE BENADERING GESCHIKT IS OM DUURZAME VERANDERINGEN TOT STAND TE BRENGEN IN DE LEEFOMGEVING EN LEEFWIJZE IN MOLUKSE WIJKEN.

Waarom gekozen is voor ‘community development’ als globale benaderingswijze (strategie) en voor een procesgerichte aanpak is reeds besproken in programmanieuwsbrief 2¹.

De titel ‘Naar sociaal duurzame Molukse wijken’ van de voorlichtingscampagne bevat zowel een doel als een inspanning. Een inspanning met als start een serie debatten en dialogen tussen de Molukse wijkbewoners onderling en belanghebbenden uit de directe omgeving. Samen de huidige cultuur in een Molukse wijk in beeld brengen. Via de opvattingen, overtuigingen en waarden samen vaststellen wat men zoal als Molukse wijkidentiteit en wijkcultuur ziet. Daarna samen de mogelijkheden verkennen om het doel ‘een sociaal duurzame Molukse wijk’ te realiseren.

Debat en dialoog maken het mogelijk om de communicatie te richten op wat men wil vaststellen. In dit geval is het de ambitie of toekomstvisie van wat een sociaal duurzame Molukse wijk is en wat er allemaal nodig is deze waar te maken. Met debat en dialoog zal het waarschijnlijk wel lukken om de ambitie vast te stellen, maar om deze te realiseren is er meer nodig.

Gezamenlijk sociaal innovatieve activiteiten ontplooiën, waarbij een krachtig beroep wordt gedaan op het creativiteitsvermogen van de betrokkenen, zal daarom nodig zijn. Dit is een gezamenlijk leerproces dat een kritische houding en gedrag vergt om succesvol nieuwe wegen te vinden, hindernissen te beslechten, en oplossingen te bedenken voor de complexe problemen die men tegenkomt.

In deze derde programmanieuwsbrief worden de werkvormen (discussie, debatten, dialogen, en activiteiten) beschreven die in de voorlichtingscampagne zullen worden gebruikt.

Carel Usmany

Maar voordat we met de toelichting van de werkvormen starten is het goed om eerst de context en de veranderingsaanpak te schetsen.

CONTEXT & AANPAK

Als we duurzaamheid zien als een dynamisch evenwicht tussen de mens, zijn activiteiten, en de natuur, dan kunnen we duurzame ontwikkeling beschouwen als het streven om dit evenwicht te bewerkstelligen en te behouden.

Het streven om de huidige leefomgeving en leefwijze in Molukse wijken te veranderen in een sociaal duurzame leefomgeving en leefwijze valt ook onder deze zienswijze, en daarom zijn de 17 duurzaamheidsdoelen van de Verenigde Naties als context geschikt voor de realisatie van deze duurzame veranderingen in de Molukse wijken (zie pictogrammen in figuur 1).

Figuur 1. Aandachtsvelden voor de ontwikkeling van de programmaliijnen

Door de 17 duurzaamheidsdoelen over zes aandachtsvelden te verdelen (tabel 1 hieronder) wordt het mogelijk om ze via drie werkhema's te linken met zowel de duurzame veranderingen in de Molukse wijken als met de duurzame ontwikkeling op de Molukken

THEMA	AANDACHTSVELDEN
armoede	: gemeenschap, burgerschap, economie
zwerfafval	: infrastructuur, economie, burgerschap, overheid
milieu-vervuiling	: leefomgeving, burgerschap, gemeenschap, overheid

Tabel 1. Relatie tussen werkhema's en aandachtsveld

Om de verandering richting een sociaal duurzame leefomgeving en leefwijze te kunnen begeleiden is gekozen voor een procesgerichte aanpak. Een aanpak dat min of meer voortvloeit uit de keuze voor ‘community development’ als strategie: de globale benadering van de ontwikkeling binnen de Molukse wijken.

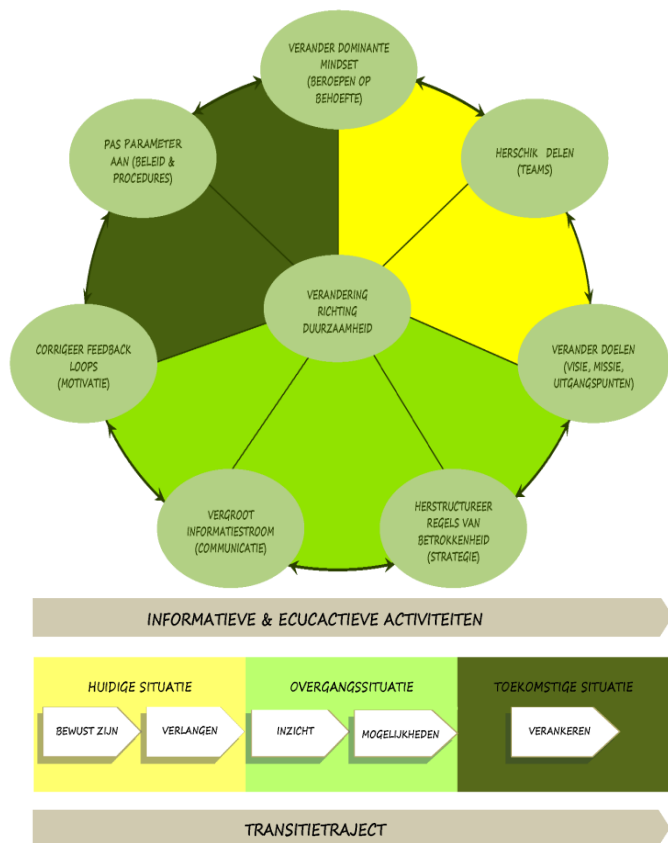
De veranderingsaanpak bestaat uit een combinatie van de methodiek van Prosci² en Doppelt³. Door de fasen uit het model van Prosci over de fasen van model van Doppelt te leggen wordt het zichtbaar welke van de zeven doelstellingen van Doppelt binnen één van de drie fasen van Prosci vallen. (zie figuur 2).

De randvoorwaarden van drie veranderingsfasen zijn hierdoor min of meer concreet gemaakt. Waardoor het mogelijk wordt om de gezamenlijke inspanning om ze te realiseren en om tegemoet te kunnen komen aan de randvoorwaarden te vertalen in activiteiten en werkvormen en ze weer te geven in tijdpad (zie figuur 3).

2 In Prosci's veranderingsaanpak richt men de aandacht op de menselijke kant in de verandering. Zie 'Referentie': Hiatt, J. (2003)

3 In Doppelt's veranderingsaanpak richt men de aandacht op de organisatorische kant in de verandering. Zie 'Referentie': Doppelt, B. (2010)

1 Zie voor toelichting programmanieuwsbrief 2, www.pro-kumpulan.nl

Figuur 2. Veranderingsaanpak voor duurzame verandering en in leefomgeving en leefwijze Molukse wijken

DISCUSSIES, DEBATTEN & DIALOGEN

In de voorlichtingscampagne zijn discussies, debatten en dialogen de communicatieve werkvormen om gezamenlijk te praten (te reflecteren) over wat een sociaal duurzame leefomgeving en leefwijze betekent voor het voortbestaan van een Molukse wijk.

Met de kennis en inzichten die men daarbij opdoet, gaat men dan samen werken om een ideaal toekomstbeeld of visie te vormen. Hoe ziet een sociaal duurzame leefomgeving in de toekomst eruit en wat voor leefwijze daarbij hoort. Daarna gaat men middels activiteiten de huidige situatie onderzoeken om zo de uitgangspunten vast te stellen om deze sociaal duurzame, toekomstige leefomgeving en leefwijze te kunnen realiseren.

Argumenten, principes, waarden, en zienswijzen tussen bijvoorbeeld pubers en adolescenten verschillen nogal van die van jongvolwassenen en volwassenen. Het is daarom van belang om bij de voorbereiding van de debatten en dialogen hiermee rekening te houden. Het is daarom verstandig om vooraf kennis te nemen van de werkvormen zelf. Een geschikt boek om daarmee te beginnen is dat van Peter van der Geer en Rik Peters (zie referentie).

Een infowand met foto's en korte verhalen

Het is belangrijk dat de inspanningen duidelijk herkenbaar zijn voor alle betrokkenen, want dit draagt bij aan de vergroting van de bewustwording en het verlangen om zich in te zetten voor de veranderingen. Dit kan je doen door een infowand met foto's en korte verhalen op een centrale plek in de wijk te plaatsen.

INFORMATIEVE EN EDUCATIEVE ACTIVITEITEN

In de voorlichtingsprogramma zijn de informatieve en educatieve activiteiten gericht op zowel het begeleiden en/of ondersteunen van realisatie van de individuele als de sociale ontwikkelingsdoelstellingen. Het gaat dan om een combinatie van activiteiten uit de volgende gebieden:

- ambacht en creativiteit
- communicatie en sociaal gedrag
- cultuur (dans, muziek, theater)
- educatie en vorming
- natuur en milieu

Bij het ontwerpen van de activiteiten moet de nadruk vooral worden gelegd op 'het samen leren door te doen': dus al werkend zoeken naar uitgangspunten om een sociaal duurzame leefomgeving en leefwijze te kunnen realiseren. Bij deze zoektocht vormen de drie werkthema's de rode draad: de link tussen de activiteiten en aandachtsvelden (zie tabel 1).

Een aandachtspunt bij de programmering van de activiteiten is het meenemen van voldoende reflectiemomenten - tijdens of aan het einde van een activiteit - zodat de situatie op de Molukken erbij kan worden betrokken. Tenslotte zal ook met de activiteiten van andere wijkorganisaties rekening gehouden moeten worden om overlapping te voorkomen.

De wijk als leerplaats

Bij het samenstellen van het activiteitenprogramma kan de huidige leefomgeving in en rond de wijk worden beschouwen als een soort leerplaats of leeromgeving om ervaringskennis op te doen.

Aan de hand van een werkthema (zie figuur 1) kan een aantal duurzaamheidsdoelen van een aandachtsveld worden gekozen voor het organiseren van een gezamenlijk actie. Voordat zo'n actie start wordt eerst kort de duurzaamheidsdoelen toegelicht en daarna gevraagd om de relatie die ze hebben met de situatie in de wijk (bijvoorbeeld het verbruik van: water; gas; en licht) te onderzoeken. Tijdens de actie is de aandacht gericht op 'het samen leren door te doen': dus reflecteren op de wat wordt opgemerkt en geleerd tijdens en na uitvoering van de actie.

Ook hier geldt dat het verstandig is je te oriënteren op de wijze waarop de acties te combineren zijn met praktijkleren. Dit kan door eerst te kijken op de website hoe andere organisaties dit doen. Daarna locaties te bezoeken in de nabije omgeving waar een sociaal duurzame leefomgeving al is gerealiseerd.

TIJDPAD

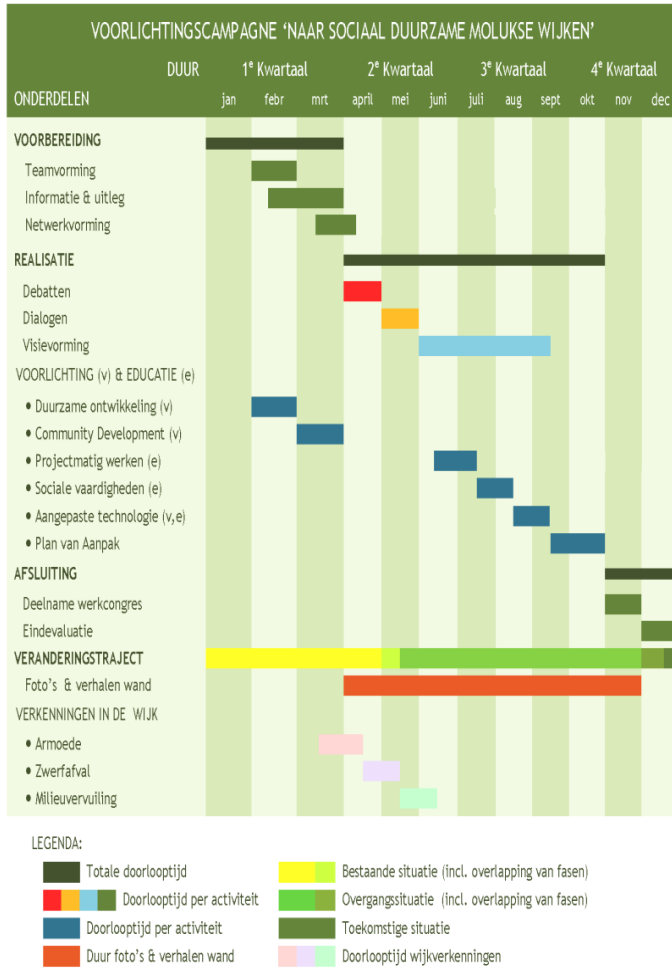
In figuur 3 is een voorbeeld weergegeven van een globaal uitgewerkte tijdspad.

De balk of strook in dit voorbeeld geeft niet de tijdsduur weer dat een werkvorm of activiteit in beslag neemt, maar de periode waarin deze kan plaatsvinden. De tijdsduur is afhankelijk van de inhoud, vorm, en frequentie en kan variëren van enkele uren tot een hele dag.

In het voorbeeld is goed te zien hoe de drie fasen (voorbereiding, realisatie, en afsluiting) min of meer samenvallen met de drie fasen van de transitie. In alle drie fasen is de aandacht en

PROGRAMMANIEUWSBRIEF 3, FEBRUARI 2019

inspanning ook gericht op zowel de realisatie van de doelstellingen (van Doppelt) als het voldoen aan de randvoorwaarden (van Prosci). De overgang van de ene fase naar de andere fase in transitietraject is vooraf niet in te schatten. Soms is het nodig om naar een eerdere fase terug te gaan omdat een doelstelling nog niet geheel is gerealiseerd. In het voorbeeld

Figuur 3. Globaal activiteiten planning

is dit aangegeven door een blokje met afwijkende kleur. Bij de overgang van 'voorbereiding' naar 'realisatie' en van 'realisatie' naar 'afsluiting' dienen de beslisdocumenten aanwezig te zijn (zie in tabel 2 hieronder). Mocht een beslisdocument nog niet gereed zijn dan is dit een indicatie dat de fase niet goed is afgesloten, en is teruggaan naar deze fase nodig om het beslisdocument alsnog af te maken.

Fase	'Producten'
Vorbereiding	Team en netwerkorganisatie
Realisatie	Visiedocument, Plan van Aanpak (PvP)
Afsluiting	Presentatie over het uitrollen van het PvP

Tabel 2. 'Producten' per uitvoeringsfase

ORGANISATIE VAN DE VERANDERING

Starten met informatie verstrekking

Vooraf aan de organisatie van de verandering zullen de mensen in en rondom de wijk geïnformeerd moeten worden over nut en

noodzaak van de duurzame veranderingen. Een uitnodiging om een startbijeenkomst bij te wonen zal daarom nodig zijn. Ook om de aanwezigen de mogelijkheid te geven om hun wensen daarover kenbaar te maken.

Vaak is er naast een kerkelijke organisatie een stichting of bewonerscommissie in een Molukse wijk actief die de taak tot zich wil nemen om de uitnodiging opstellen (zie tabel 3). Het verspreiden daarvan in en rond de wijk kan dan bijvoorbeeld in de vorm van flyers.

Hoewel een bewonerscommissie, een stichting, of een kerkorganisatie erkende organisaties zijn in een wijk, moet bij een eerste contact met de wijkbewoners rekening worden gehouden met hun houding tegenover deze organisaties. Vooral omdat het draagvlak voor de duurzame veranderingen nog moet worden gecreëerd is een goede afweging bij het kiezen van een manier waarop de communicatie dient te gebeuren een vereiste.

Interne stakeholders

Stichting voor samenlevingsbouw	cultuur, zorg & welzijn
Kerkelijke organisatie	cultuur & welzijn
Bewonerscommissie	leefbaarheid & veiligheid
Politieke groeperingen	cultuur & politiek
Buurtorganisaties	leefbaarheid & veiligheid

Tabel 3. Interne stakeholders

Formeren een veranderteam

Na de informatiebijeenkomst kan er een veranderteam worden geformeerd dat met de voorbereiding, uitvoering, en begeleiding van de activiteiten is belast. Betrokken wijkorganisaties zullen echter vooraf onderling afspraken moeten maken over de teamsamenstelling, en de voorwaarden (kennis, tijd, geld, hulpmiddelen) van de samenwerking.

Is het veranderteam geformeerd dan kan het beginnen met het benaderen van de interne en externe stakeholders, zodra de voorlopige versie van het activiteitenprogramma gereed is. Welke externe stakeholders sowieso benaderd moeten worden is in tabel 4 weergegeven.

Het is verstandig om bij de programmering vast te leggen wat het aantal en duur van de activiteiten moeten zijn, waar en wanneer de uitvoering plaats kunnen vinden, en hoeveel vrijwilligers voor de begeleiding nodig zijn.

Externe stakeholder

Provincie	leefbaarheid, subsidie & toetsing
Gemeente	leefbaarheid, subsidie & toetsing
Welzijnorganisatie	begeleiding en ondersteuning
Politie	veiligheid
Zorgorganisatie	welzijn & zorg
Onderwijsinstellingen	educatie
Woningcorporatie	leefbaarheid
Energiebedrijf	duurzame energie

Tabel 4. Externe stakeholders

In tabel 4 zijn de beleidsterreinen van de gemeente en provincie en de overige stakeholders aangegeven.

Netwerkorganiseren

Een steeds meer erkende en gehanteerde manier voor het organiseren van verandering waar vanwege het gemeenschappelijk belang meerdere partijen bij betrokken moeten worden is netwerkorganiseren (Willems, Linck & Kaats, 2018). Het veranderteam kan deze manier van organiseren als uitgangspunt nemen om de mogelijkheden daarvan samen met de externe partijen in de keten⁴ te onderzoeken.

Kiezen externe ondersteuning⁵

Wat niet is besproken is de keuze voor externe ondersteuning om de verandering te faciliteren. Dit is een belangrijk aspect omdat het slagen van de verandering daarvan afhankelijk is. Deze externe partij zal niet alleen samen met het veranderteam het begeleidingsplan moeten opstellen, maar ook de 'veranderaar' en trainers die de uitvoering daarvan gaan faciliteren moeten leveren.

Bekend zijn met 'community development' is een vereiste, vanwege de specifieke procesgerichte benaderingswijze (zie infobox hiernaast).

Het veranderteam dient zich daarom goed te laten informeren welke partijen de externe ondersteuning zouden kunnen leveren. Daaruit twee of drie partijen te selecteren voor een oriënterend gesprek, en na onderling overleg met de interne stakeholders besluiten wie van de drie het zal worden. Ook zal deze keuze met onderbouwing gecommuniceerd moeten worden naar de doelgroepen

WERKCONGRES

De voorlichtingscampagne wordt afgesloten met een werkcongres waar vertegenwoordigers van de betrokken Molukse wijken de gelegenheid krijgen om een presentatie te geven van hun ambities, en hoe ze het plan om hun wijk sociaal duurzaam te maken willen uitrollen.

Zoals in het voorbeeld in figuur 3 worden de activiteiten afgesloten met een presentatie van de gezamenlijke ambitie op een werkcongres. Het team kan de presentatie laten doen door de vertegenwoordigers uit de drie groepen binnen de gemeenschap (kinderen, jongeren, jongvolwassenen en ouderen) om zo een zo goed mogelijke voorstelling weer te geven van de ideale toekomstbeelden.

Op de locatie waar het werkcongres zal worden gehouden wordt ook ruimte gereserveerd om de ontplooiende activiteiten van de betrokken Molukse wijken tentoon te stellen.

Het werkcongres is ook bedoeld om gezamenlijk een gedeelde visie te formuleren op 'Sustainable Community Development': het ontwikkelen van duurzame gemeenschappen. (Wendy Verhoog, 2014), en de rol die de deelnemers daarin denken te willen vervullen in relatie met de situatie op de Molukken.

⁴ In dit geval is de keten het sociale domein waar duurzaamheid het gemeenschappelijke aspect is om de netwerksamenwerking te onderzoeken.

⁵ Vanwege de verbondenheid van Buro Pro-kumpulan met de voorlichtingscampagne mag men vanuit dat Buro Pro-kumpulan ook zal faciliteren bij de aftrap van de debatten en dialogen en bij de verdere invulling daarvan.

INFORMATIE

Voor de voorlichtingscampagne zal een separate website worden ingericht.

De digitale programmanieuwsbrieven zijn te downloaden van de website van Buro Pro-kumpulan. In de vierde en laatste programmanieuwsbrief zullen activiteiten en projecten van het werkprogramma in grote lijnen worden beschreven.

Infobox

'COMMUNITY DEVELOPMENT' is een vakinhoudelijk proces en de benadering is voor een deel gebaseerd op de overtuiging dat je gemeenschappen niet kan helpen tenzij zij zelf ermee akkoord gaan. 'Community development' moet naar beide richtingen kijken: niet alleen hoe gemeenschappen aan de basis opereren, maar ook hoe belangrijke instituties reageren op de behoeftes van lokale gemeenschappen.

'COMMUNITY DEVELOPMENT' is een gestructureerde interventie die gemeenschappen meer controle geeft over omstandigheden die hun leven beïnvloeden. Dit lost niet alle problemen op waarmee een lokale gemeenschap wordt geconfronteerd ... maar het vergroot wel het zelfvertrouwen om zulke problemen even effectief aan te pakken zoals andere lokale acties.

'COMMUNITY DEVELOPMENT' opereert meer op het niveau van lokale groepen en organisaties dan met individuen en families. De omvang van lokale de groepen en organisaties die gemeenschappen op lokaal niveau vertegenwoordigen vormt dan de gemeenschapssector.

Bron: Vrij vertaald uit 'The Standing Conference for Community Development (a UK wide development network)'.

REFERENTIE

- Cary, L. C. (1989): *Community Development as a Process*, University of Missouri Press, Columbia
- Doppelt, B. (2010): *Leading Change toward sustainability*, Greenleaf Publishing Limited
- Geer, van der P. & R. Peters (2004): *In plaats van praten; Debat en dialoog bij veranderingsprocessen*, Het spectrum
- Hiatt, J. (2003): *Change Management*, Prosci Research
- Nistelrooij, van A. (2000): *Werken met conferenties*; Het collectief organiseren van team based organisaties, Lemma
- Schuringa, L. (2007): *Projectmatig werk. Handleiding voor projectsturing in de non-profitsector*, Uitgeverij Nelissen
- Verhoog, W. (2014): *'Sustainable Community Development; een andere manier van ontwikkelen'*; www.gebiedsontwikkeling.nu
- Willems, S., Linck, R, Kaats, E., e.a. (2018): *Organiseren in en met netwerken*, Vakmedianet